

УДК 371.134:793.3(07)

Л. Ю. Гекалюк

Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ- ХОРЕОГРАФІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ЦИКЛУ ДИСЦИПЛІН «РЕЖИСУРА В ТАНЦІ»

У статті досліджується питання розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів хореографії в процесі викладання циклу дисциплін «Режисура в танці». Метою дослідження є вивчення ролі циклу дисциплін «Режисура в танці», що включає «Основи сценарної роботи», «Основи сценічного руху», «Основи акторської майстерності та режисури в танці», «Грим», «Теорія і методика організації масових танцювальних заходів», у розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії.

Практичне значення дослідження полягає в аналізі особливостей розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії в процесі викладання циклу дисциплін «Режисура в танці».

Ключові слова: *творчий потенціал, творчість, режисура в танці, режисура, основи сценічного руху, основи акторської майстерності, грим, теорія та методика організації масових хореографічних заходів.*

Постановка проблеми. Динаміка зміни сучасного світу в усіх сферах людської життєдіяльності зумовлює зростання потреби суспільства у формуванні творчої особистості, здатної до створення та засвоєння інновацій у будь-якій галузі. Творча людина намагається знайти вихід із ситуації, коли інші вже здалися. Вона аналізує та переосмислює, надихає й мотивує інших, розвивається й удосконалюється, та впорядковує світ навколо себе. Ідеї в такої людини, завжди свіжі й несуть позитивний заряд енергії.

Творчість – діяльність людини, спрямована на створення якісно нових, невідомих раніше духовних або матеріальних цінностей. Творчість дозволяє людині самоутверджуватись як особистості й відчувати динамізм, повноту життя та свободу [7]. Наразі проблема творчості набула особливої гостроти й актуальності, оскільки розвиток сучасного людства, його виробництва, нарощування темпу й ритму науково-технічного прогресу потребують не тільки кваліфікованих кадрів, організованої та сумлінної праці, а й збільшення числа творчих людей і частки творчої праці.

Одним із пріоритетних напрямів освіти всіх рівнів є розвиток творчого потенціалу дітей і молоді, збагачення їх духовного світу, соціального досвіду, здобуття ними знань, практичних навичок, розвиток їх обдарувань, формування сучасного світогляду, заснованих на найцінніших надбаннях світової культури.

Виклад основного матеріалу. Творчий потенціал особистості – складна структура, що включає емоційну культуру, генетично задане обдарування, широку загальнокультурну ерудицію, світогляд, образне мислення, здатність моделювати різноманітні способи творчої діяльності.

Творчий потенціал розвивається поступово, через збагачення творчого досвіду, систематичне спрямування на творчу діяльність, виховання потреби у творчості.

Кожна особистість має яскраво виражений індивідуальний творчий потенціал, ефективним засобом розвитку якого є мистецтво. Безпосередня художньо-творча діяльність успішно сприяє розвитку образності мислення, прагненню до творчості як універсальної якості особистості.

Засобами виховання в хореографічному колективі є мистецтво й художня творчість. Творчий колектив покликаний під керівництвом педагога за допомогою художньої творчості й мистецтва виховувати своїх учасників, розвивати індивідуальні здібності й таланти, надавати їм широкі можливості для реалізації творчих поривань, самоствердження. Від професіоналізму та творчості вчителя залежить і рівень професійної майстерності учнів, їх знання, уміння, навички, та, звичайно, рівень творчості.

У будь-якому випадку основною умовою прояву творчості вважається володіння певними навичками, тільки так у людини з'являється можливість зосередитися на головних моментах, від яких безпосередньо залежить успіх його діяльності. Погодьтеся, що чим краще людина володіє певними навичками, тим більше творчості він може внести у свою діяльність. Наприклад, для того, щоб письменник створив талановитий роман, йому необхідно володіти навичками письмового мовлення, адже в іншому випадку вся його увага буде спрямована на те, щоб уникнути помилок у тексті. Це саме стосується і хореографів, адже процес постановки танцю, можна порівняти з написанням роману.

Частково творча здатність є вродженою, однак чималу її частину зумовлює робота й досвід. Творча здатність постійно вдосконалюється, якщо людина тренує свої особливі природні дані.

Комплексний характер професійної підготовки майбутнього вчителя-хореографа передбачає вивчення студентами цілого спектру спеціальних

курсів, спрямованих на формування основних якостей як педагога-балетмейстера, так і хореографа виконавця [8]. Так, розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії сприяє цикл дисциплін «Режисура в танці», серед яких «Основи сценарної роботи», «Основи сценічного руху», «Основи акторської майстерності та режисури в танці», «Грим», «Теорія і методика організації масових танцювальних заходів». Усі дисципліни передбачають такий вид діяльності як творча робота, що безумовно сприяє розвитку творчого потенціалу.

Навчальний курс «Основи сценарної роботи» покликаний допомогти студентам у справі оволодіння теоретичними засадами драматургії та практичними навичками сценарної творчості. Серед теоретичних і практичних завдань курсу виокремлюється виховання жаги до творчого пошуку, до експериментальних методів сценічного відтворення різноманітних ідей, сюжетів, суспільних явищ різними видами мистецтва та хореографії зокрема. Практичним результатом творчої роботи є захист сценарної розробки театралізованого дійства чи шкільного свята та хореографічного заходу.

Не менш важливим є і навчальний курс «Теорія і методика організації масових танцювальних заходів». Педагогічна майстерність будь-якого педагога й педагога-хореографа зокрема, неможлива без активного застосування різноманітних форм виховної роботи, серед яких особливої уваги заслуговують масові форми роботи. До масових танцювальних заходів можна віднести зустрічі або майстер-класи з видатними/цікавими хореографами, огляди, конкурси, відзначення традиційних народних свят, фестивалі, тематичні вечори тощо. Метою викладання даного курсу є оволодіння студентами змістом, методикою організації та принципами режисури хореографічних масових заходів. У ході викладання курсу студенти повинні оволодіти методикою організації підготовки та проведення масових свят, ураховуючи специфіку організації масових заходів у хореографії, а також навчитися складати сценарії для різних видів хореографічних масових заходів, організувати та проводити такий захід. Звичайно, організація та проведення танцювального масового заходу – це величезна рутинна справа, яка вимагає не абияких організаторських здібностей, проте насамперед, організатор має бути людиною творчою. Величезна кількість різноманітних танцювальних шоу, до яких звик сучасний глядач, стимулює педагога-хореографа перебувати в постійному творчому пошуку. Пошук нових художньо-педагогічних форм, методів і технологій проведення святкових програм для дітей і

підлітків лягають в основу художньо-педагогічного проектування системи роботи організаторів дитячих свят, серед яких можуть бути й майбутні вчителі хореографії. Творчий процес завжди починається з ідеї та мети, визначення яких забезпечує перспективний творчий характер процесу підготовки масового заходу. Досконало підготовлені та майстерно проведені масові заходи є ефективною формою виховної роботи. Вони сприяють створенню піднесеного, радісного настрою у вихованців, формуванню в них організаторських здібностей, розвитку пізнавальних інтересів, творчих здібностей, практичних умінь і навичок. Завдяки їм і педагоги мають змогу виявити свій професіоналізм, комунікативні, креативні й конструктивні вміння й навички.

Якщо говорити про розвиток творчого потенціалу дітей, то насамперед творчим має бути й сам педагог, адже хореограф так як і актор – це творець, який створює новий образ і передає його на сцені. Створення художнього образу – це складний процес, у якому не останнє місце займає грим. За допомогою гриму актор може змінити своє обличчя, надати йому таку виразну форму, яка допоможе йому найбільш повно та всебічно розкрити сутність образу й у найбільш наочному вигляді донести до глядача.

Але грим має значення не тільки як зовнішній малюнок характеру зображуваного актором персонажа. Ще у творчому процесі роботи над роллю грим є для актора певним поштовхом і стимулом до подальшого розкриття образу.[6]

Створення сценічного образу – це підпорядкування основній ідеї всього, що робиться на сцені. Грим – один із найважливіших компонентів його створення. Тому є величезним досягненням включення в навчальну програму майбутніх хореографів такого курсу як «Грим». Його мета познайомити студентів із мистецтвом гриму та навчити створювати художні образи використовуючи різноманітний грим та інші необхідні матеріали й косметичні засоби. Такі знання й уміння необхідні хореографу і як виконавцю, і як педагогу.

Уміння наносити грим – справжнє диво. Саме з нього починається образ персонажа. Завдяки вдало підібраному гриму ви можете змусити глядача повірити, що перед ним знаходиться давньогрецький бог або середньовічний лицар, принц чи жебрак, Царівна-Жаба або Баба-Яга, веселі кенгурята чи непосиди-мавпочки. Для цього актор, танцівник, співак і в тому числі педагог повинен знати всі виразні можливості гриму й бути технічно озброєним. Тільки тоді йому вдасться зробити грим гнучким виразним засобом у своїх руках. Тоді грим стане одним із художніх

виразних засобів, що допомагають виконавцям у їх творчій роботі та виконавській майстерності. Процес створення гриму потребує особистої уваги, тонкої спостережливості, гострого чуття та фантазії, уміння побачити в оточуючих те, що може допомогти у створенні гриму. Тож, так чи інакше процес створення гриму – це процес творчий, а, отже, він багато в чому сприяє розвитку творчого потенціалу як майбутніх учителів хореографії, так і в майбутньому їх вихованців.

Навчальний курс «Основи сценічного руху» покликаний розвинути інтерес до творчості, зміцнити студента й творчих прагнень самовираження через рух. Одним із творчих завдань цього курсу є постановка та виконання етюдів із використанням різних видів сценічних рухів. Не всякий рух на сцені стає знаком, що виражає стан душі й думки персонажа, а лише той, який усвідомлено вибудований у процесі репетицій і освоєний актором-хореографом як необхідною дією. Свідомий відхід від автоматизму в русі, відчуття розвитку руху як єдиного процесу, точність і оригінальний колорит жесту, уміння вибудовувати пластичну фразу та пластичний діалог із партнером на основі добре освоєних навичок – ось складові акторської техніки, що роблять рух на сцені виразним.

Часто молодий хореограф знаходиться в протиріччі між незнанням своїх професійних можливостей і тим, як йому хотілося б зіграти роль під час виконання танцю. Причиною невиразної гри стає «невиховане» тіло, що знаходиться не в ладах зі свідомістю актора, що суперечить йому, протестує проти незвичного й незвичайного. Проблема тіла та свідомості актора – це те саме, що проблема матерії та духу. Ступінь творчої досконалості актора визначається тим, наскільки успішно ця проблема вирішується, наскільки ясно, яскраво й адекватно актор може висловити в русі й жесті емоції та думки персонажа, наскільки свідомо актор підходить до процесу творчості. «Мудре тіло» можна відправити у «вільну подорож», довіритися йому у своїй грі. Мудре тіло допускає ту міру контролю, яка не знищує творчу ініціативу в імпровізації. Воно дає відчуття внутрішнього балансу між власними можливостями та творчими імпульсами [4].

Кожний хореографічний витвір вимагає від учасників емоційності, творчої активності, мобілізації всіх фізичних і духовних сил і звичайно ж акторської майстерності.

Метою навчального курсу «Основи акторської майстерності і режисури в танці» є підготовка студентів до самостійної роботи зі створення хореографічних постановок за всіма законами режисури та створення сценічного образу за допомогою виразних засобів

хореографічного й театрального мистецтва. Серед його завдань є виховання пластичної виразності, уміння чути музику й переводити її на мову дії; розвиток уяви, творчої фантазії та всебічне використання цієї взаємодії з танцювальною технікою для створення образу в танці. Усі заняття передбачають виконання різноманітних творчих завдань у межах музично-сценічної, акторської, хореографічної діяльності. Індивідуальним завданням є постановка та акторське виконання етюду й хореографічної картинки, де студенти виступають у ролі сценариста, актора, режисера, хореографа тощо.

Виконуючи творчі завдання в процесі опанування циклу дисциплін «Режисура в танці», майбутній учитель здійснює велику кількість виборів, у результаті чого формується індивідуальний стиль діяльності, розвивається творчий потенціал особистості. Тільки творчість спонукає студента здійснювати безперервний пошук, робити власний вибір, брати на себе відповідальність за результат своєї творчої роботи та розвивати власний творчий потенціал [1].

Висновки. Таким чином, цикл дисциплін «Режисура в танці» забезпечує гармонію фізичного, духовного, естетичного, художнього та творчого розвитку, сприяє вдосконаленню творчих якостей і здібностей, зростанню внутрішніх потенціалів, розвитку пізнавальної активності й емоційної чутливості, естетичних потреб і смаків, стимулює прагнення до самовдосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрощук Л. М. Розвиток творчого потенціалу в процесі постановки творчого проекту як аспект професійної підготовки майбутнього вчителя хореографії / Л. М. Андрощук // Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Умань, 23-24 травня 2014 р.). – Умань:ФОРМ Жовтий О.О., 2014. – С. 7-12.
2. Волощук І. С. Науково-педагогічні основи формування творчої особистості / І. С. Волощук. – К. : Пед.думка, 1998. – 160 с.
3. Дудік А. О. Розвиток творчого потенціалу студентів педагогічних спеціальностей ВНЗ [Електронний ресурс] / А. О. Дудік. – Режим доступу : <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN17/12daovnz.pdf>
4. Кох И. Э. Основы сценического движения [Електронний ресурс] / И. Э. Кох. – Режим доступу : <http://log-in.ru/books/osnovy-scenicheskogo-dvizheniya-kokh-i-e-raznoe/>

5. Отич О. Розвиток творчої індивідуальності особистості засобами хореографічного мистецтва [Електронний ресурс] / О. Отич. – Режим доступу :

http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/OD/2010_2/10OOMZHM.pdf

6. Раугул Р. Д. Грим / Р. Д. Раугул. – 2-е вид-ня. – Л.-М., 1947.

7. Сморгж Л. О. Мистецтво як засіб формування творчого потенціалу і задоволення потреби щастя [Електронний ресурс] / Л. О. Сморгж. – Режим доступу :

http://ebk.net.ua/Book/ethics/smorzh_estetika/part10/1007.htm

8. Тарасюк А. М. Професійна підготовка майбутніх вчителів хореографії до роботи у позашкільних закладах освіти [Електронний ресурс] / А. М. Тарасюк. – Режим доступу :

www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pedalm/texts/2012_13/032.pdf

РЕЗЮМЕ

Гекалюк Л. Ю. Развитие творческого потенциала будущих педагогов-хореографов в процессе преподавания цикла дисциплин «Режиссура в танце».

В статье исследуется вопрос развития творческого потенциала будущих учителей хореографии в процессе преподавания цикла дисциплин «Режиссура в танце». Целью исследования является изучение роли цикла дисциплин «Режиссура в танце» в развитии творческого потенциала будущего учителя хореографии.

Цикл дисциплин «Режиссура в танце» включает такие учебные курсы как «Основы сценарной работы», «Основы сценического движения», «Основы актерского мастерства и режиссуры в танце», «Грим», «Теория и методика организации массовых танцевальных мероприятий». Все дисциплины предусматривают такой вид деятельности как творческая работа, что безусловно способствует развитию творческого потенциала.

Учебный курс «Основы сценарной работы» призван помочь студентам овладеть теоретическими основами драматургии и практическими навыками сценарного творчества. Результатом творческой работы являются сценарные разработки детского праздника и хореографического мероприятия.

Программа курса «Теория и методика организации массовых танцевальных мероприятий» предусматривает не только изучение методики организации подготовки и проведения массовых

хореографических мероприятий, но написание сценария мероприятия, поиск новых художественно-педагогических форм, методов и технологий проведения праздничных программ для детей и подростков.

В процессе изучения учебного курса «Грим» студенты учатся создавать художественный образ с помощью грима, а именно изменять внешность, придать лицу такую выразительную форму, которая поможет наиболее полно и всесторонне раскрыть суть образа и в наиболее наглядном виде донести его до зрителя. Такие знания и умения необходимы хореографу и как исполнителю и как педагогу.

Учебный курс «Основы сценического движения» призван развивать интерес к творчеству, укрепить студента в творческих стремлениях самовыражения через движение. Одним из творческих заданий этого курса является постановка и выполнение этюдов с использованием различных видов сценических движений.

Целью учебного курса «Основы актерского мастерства и режиссуры в танце» является подготовка студентов к самостоятельной работе по созданию хореографических постановок по всем законам режиссуры и создания сценического образа с помощью выразительных средств хореографического и театрального искусства. Все занятия предполагают выполнение различных творческих задач в рамках музыкально-сценической, актерской, хореографической деятельности. Итогом работы является постановка и актерское исполнение этюда, где студенты выступают в роли сценариста, актера, режиссера, хореографа...

Практическое значение исследования заключается в анализе особенностей развития творческого потенциала будущего учителя хореографии в процессе преподавания цикла дисциплин «Режиссура в танце».

Ключевые слова: *творческий потенциал, творчество, режиссура в танце, режиссура, основы сценического движения, основы актерского мастерства, грим, теория и методика организации массовых хореографических мероприятий.*

SUMMARY

Gekalyuk L. The Development of Creative Potential of Future Teachers-choreographers in Teaching the Cycle of Disciplines «Directing in Dance».

The question of creative potential development of future choreography teachers in the course of teaching «Direction in dance» is investigated in the article. A research objective is studying the «Direction in dance» role in the development of creative potential development of future choreography teachers.

The cycle of disciplines «Direction in dance» includes such training courses as «Bases of scenario work», «Bases of the scenic movement», «Bases of acting skills and direction in dance», «Make-up», «The theory and a technique of the mass dancing actions organization». All disciplines provide such kind of activity as creative work that certainly promotes the development of creative potential.

The training course of «Bases of scenario work» is implemented to help the students to seize theoretical fundamentals of dramatic art and practical skills of scenario creativity. Scenario development of a children's holiday and choreographic events are the results of creative work.

The program of the course «Theory and Technique of the Mass Dancing Actions Organization» provides not only studying of a technique of the preparation organization and carrying out mass choreographic actions, but an action script writing, search of new art and pedagogical forms, methods and technologies of carrying out festive programs for children and teenagers.

In the course of studying «Make-up» the students learn to create an artistic image by means of a make-up. Such knowledge and abilities are necessary for the choreographer as a performer and as a teacher.

The training course «Bases of the scenic movement» is urged to develop interest in creativity, to strengthen the student's creative aspiration and self-expression. One of the creative tasks of this course is statement and implementation of etudes with different types of scenic movement usage.

The purpose of a training course «Bases of acting skills and direction in dance» is training the students for independent work aimed at the creation of choreographic statements under the laws of direction and creation of a scenic image with the means of choreographic and theater expression.

Practical value of research consists of the analysis of the features of creative potential development of a future choreography teacher in the course of teaching a cycle of disciplines «Direction in dance».

Key words: *creative potential, creativity, direction in dance, direction, bases of the scenic movement, bases of acting skills, make-up, the theory and a technique of the organization of mass choreographic actions.*